

У ХОЛОДНИЙ ЯР -
«ПРИВІТ» З ДВОРИЩА
ОТАМАНА КІБЦЯ 2

НЕМА ВЖЕ ТРЬОХ
УНСОВЦІВ ЗІ «СПРАВИ
9 БЕРЕЗНЯ»... 3

ВИТОКИ
ХОЛОДНОЯРСЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ 6-7

Козацькому роду нема переводу!

Козацький край

№8 (50)
4 травня 2013 р.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ВОСКРЕСНЕ УКРАЇНА!

Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Холодний Яр зіграв і душу... Якщо в душі є Україна!

Минув тиждень від часу вшанувань у Холодному Яру Героїв Визвольної боротьби усіх епох. Знайомі й друзі з усіх куточків України, які звикли до редакторської колонки в газеті, цього разу навіть не чекаючи на вихід наступного номера "Козацького краю", запитують, коли можна буде прочитати про мої враження від цього заходу. Розумію, чому. Бо наше "Вільне козацтво Холодного Яру" можна бачити і чути в цих знакових для українців місцях не два дні на рік, а весь час. Бо для наших козаків Холодний Яр – це їхня домівка. Навіть "Козацький край", не зважаючи на статус всеукраїнського видання і черкаську "прописку" редакції, читачі зі Львова, Харкова чи Одеси вже звично називають "наша холоднорська"...

Що ж – розповіді про враження можна, особливо враховуючи те, що за цей тиждень я почув і від інших людей безліч відгуків про цьогогерічне вшанування в Холодному Яру. А всі практично в один голос кажуть: дивує те, що цього року у Холодному Яру було надзвичайно багато різноколірних партійних прапорів і вшанування виглядали заповлітзованими. Хай не ображаються партійні діячі, та моя думка – у ці дні в Холодному Яру місце лише чорному холоднорському прапору та синьо-жовтому державному. Бо в усі часи рух, який піднімався з цього краю, не мав за мету привести до влади ту чи іншу партію або людину. Звідси йшли на Запорозьку Січ, щоб відчутти смак козацької волі. Полки Хмельницького вирушали у походи з Чигиринщини, щоб здобути українську державність і знищити її ворогів. Гайдамаки Гонти й Залізняка йшли з Холодного Яру, щоб вибороти волю, відстояти свою землю і зберегти православну віру. А у ХХ столітті новітні гайдамаки отамана Чучупака і його побратимів знову брали шаблі до рук, щоб так само постояти за волю, яку намагалися відібрати червоні зайди, воювали за землю своїх батьків і прадідів, за церкви, які намагалися знищити окупаційна влада. Таким і прапор був у холоднорців – чорним, як земля, за яку билися...

Холодний Яр мав би бути не лише природним заповідником, де заборонено рубати дерева – це має бути ще й заповідна земля, де небажано розгоріти будь-які прапори, окрім холоднорського. Бо жодне гасло, жодні різноколірні штандарти не можуть замінити написане білим по чорному, напівколом навколо тризуба: "Воля України або смерть". Треба відчувати дух Холодного Яру. Не хочеться, щоб розцяцькування його партійними прапорами перетворило знакове місце на площадку для мітингів – банальну, як площі перед адміністраціями по всій Україні. Біда, що чинять так і з іншими місцями, рівними по енергетиці для українців – зокрема, священну Тарасову гору в Каневі вже перетворили на місце для офіціозів...

У ці дні в Холодному Яру варто було згадати значно більше імен, починаючи від часів Коліївщини – бо не тільки син Чигиринщини Максим Залізняка керував тим повстанням, а й син Христинівщини Іван Гонти. Холодний Яр взагалі не обмежується географічними рамками – для українців він понад межами лісів і ярів, це – символ українського вільного духу. Тому якщо вшанувати усіх героїв Визвольної боротьби, то треба починати від князя Святослава, кошових отаманів Сірка, Сагайдачного, Калнишевського, пам'яті якого зведено храм у Холодному Яру... Так само поруч з іменем Богдана Хмельницького варто згадати й інших гетьманів – Дорошенка, Виговського, Мазепу, Орлика.

Вічно житимуть у пам'яті патріотів України імена холоднорських 52 отаманів та отаманів, які діяли в околицях Холодного Яру – не тільки братів Чучупаків, а й Пилипа Хмари, Герасима Нестеренка-Орла, Андрія Гулого-Гуленка, Костя Степового, Якова Водяного, Івана Савченка-Нагірного, Івана Лютого-Лютенка, Панаса Келеберди, Петра Дерещука, п'ятьох отаманів, чийми псевдо було Чорний Ворон...

Вони боролися за свободу свою і свободу всієї України – хтось згинув без сліду, не залишивши нам навіть свого імені, імена багатьох своєю книгою "Холодний Яр" врятував холоднорський сотник Юрій Горліс-Горський. Одні полягли у відкритому бою, інших підступно вбили чекісти з засідки, треті загинули в таборах. Мало хто після окупації України більшовиками зміг емігрувати і прославив вже не свої, а інших держав військо або науку – Польщі, Франції, Чехії.

Ларіон Загородній, Мефодій Голик-Залізник, Тимофій Компанієць, Олексій Добровольський, Костянтин Здобудь-Воля, Юрій Дроботковський, Денис Гупало та ще ряд холоднорців, навіть втративши волю, зуміли підняти повстання в умовах Лук'янівської тюрми Києва – і загинули таки вільними й нескореними людьми...

Дехто з отаманів реабілітований, та лєвова частка цих справжніх лєвів війни за волю досі залишаються формально не оправданими перед народом незалежної України – наче треба оправдання тим, хто за волю цю воював... Засилля партійної символіки, імена "вождів" сучасності у багатьох промовах замість імен отаманів, козаків і гайдамаків, заради вшанування пам'яті яких зібранися і гайдамацький став, який ще з осені розрили бульдозерами і залишили без води – таким був Холодний Яр 20-21 квітня. Але лише на перший погляд. Глибинна ж суть була такою ж, як і завжди: тисячі й тисячі людей хвилями пливли сюди 20-21 квітня з усієї України і ті хвили змушували хвилюватися море людей – величезне новітнє гайдамацьке море, замість приглушеного брудними гусеницями бульдозерів старенького гайдамацького ставу. Сюди їх покликав сам Холодний Яр, а як писав Горліс-Горський, "Холодний Яр живий, він знає, хто свій, а хто – чужий..."

До козацької церкви у Холодному Яру на Пасху привезли землю з рідного двору отамана Кібця...

На холоднорському хуторі Буда – подвійне свято: Великдень, які святкують усі православні українці, і перше за декілька десятиліть освячення пасок, яке здійснює отець Василь Циріль біля новобудованої козацької церкви Петра Багатостраждального (Калнишевського).

Ніяк не запланованим видалося те, що сталося напередодні Пасхи. З Кіровоградщини прибули двоє козаків, Володимир Вознюк і Микола Підгірний, які привезли з собою землю з родового помістя отамана Миколи Кібця-Бондаренка. Почувши про храм у Холодному Яру і символічну могилу останнього кошового Запорозької Січі, що поруч з церквою, кіровоградці вирушили долучитися до започаткованої тут всеукраїнської акції вшанування героїв Визвольної боротьби усіх епох. Земля, де колись ступала нога отамана Кібця, тепер залишилася у Холодному Яру, славі якого отаман вірно служив своєю шаблею...

Отаман Микола Кібць-Бондаренко народився у волосному селі Цибулевому (на межі нинішніх Кіровоградської і Черкаської областей). Перша згадка про нього, як про повстанського ватажка припадає на початок серпня 1920 року, коли він на чолі кінного загону у сто шабель, сформованого із хліборобів Цибулевого та навколишніх сіл, взяв участь у Знамянському повстанні.

Загін Кібця діяв у Чорному лісі та навколо нього. У Знамянці та на інших залізничних станціях, на які здійснював нальоти Кібць, восени 1920 року більшовики вивісили десятки плакатів, на яких було зображено хижого птаха – кібця, що ширяв над червоноармійськими загонами. У своїх пазурах кібць ніс двох червоноармійців, які стікали кров'ю, і, витягнувши шию, клював дзьобом інших. Під малюнком напис російською: «Бандіт – Кобець»

Уславився надзвичайно вмілими засідками і несподіваними нальотами на більшовицькі гарнізони, під час яких розброював цілі військові підрозділи ворога, здійснював диверсії на залізниці. 10 серпня 1920 року на перегоні між залізничними станціями Хирівка та Цибулеве його бійці розібрали залізницю, внаслідок чого розбився ешелон червоної кінноти Семена Будьонного. Повстанці здобули трофеї: 92 коней, 5 кулеметів, рушницю, набой.

«Партизани Кібця виглядали імпозантно. За рахунок будьонівців загін добре «підлатався»: хлопці мали першокласних коней, сідла й зброю, всі добре одягнені, в шинелях і рогатих будьонівках. Лише Кібць був у шкіряному комплекті зі шкіряним летунським шоломом на голові. Малога зросту, з розставленими в ізді ліктями, гострим носом і гострим поглядом, Кібць справді

нагадував малого степового хижака кібця, який був пострахом мирних пернатих мешканців степу...» – згадував ад'ютант командира 1-го куреня Холодного Яру Юрій Залізник (Горліс-Горський)

У жовтні 1920 року між Веселим Кутом і селом Чорноліска у засідку Кібця потрапив червоноармійський загін. Точну кількість убитих не з'ясовано, але полонили 11 осіб. Їх Кібць відправив до холоднорського отамана Пилипа Хмари, якому підлягав. Серед здобутих трофеїв – кулемети «Максим» і

раздетые разбежались».

13 листопада 1920 року Кібць повторив цю операцію на станції Хирівка, що у селі Богданівка. Ось уривок із інформаційного зведення Кременчуцької губернської ЧК: «В Знаменском районе бандой в 300 конных и пеших был произведен налет во главе с бандитом Кипчиком на ст. Хировка. Бандиты разоружили охрану, состоящую из 128 чел. красноармейцев, из которых один убит и один ранен. С проходящего в это время поезда бандиты захватили одного красного офицера, которого увели в лес...»

Через кілька днів Кібць знову здійснив наліт на вузлову станцію Знамянка. Про це повідомлялося в інформаційному зведенні Кременчуцької губернської ЧК: «На станцию налетела банда и захватила с собой командира эскадрона кавалерийского полка 1-й Конной армии, взводного командира, 10 красноармейцев, 59 лошадей, 78 седел, 44 винтовки, 2400 патронов, 48 сабель, 1 «наган», 1 патронную ленту, 5 чел. обмундированных и библиотеку эскадрона в 48 экземпляров, все было увезено в лес»

До кінця листопада 1920 року отамани Хмара і Кібць діяли біля Знамянки – здійснювали диверсії на залізницях, зупиняли потяги, знищували відділи червоноармійців і ЧК.

3 січня 1921 року отаман Кібць загинув у бою з червоними. «Тієї нещасливої хвилини ворожа куля вирвала з повстанських лав найхоробрішого і найсміливішого лицаря – Миколу Степановича Бондаренка-Кібця. Упав із коня мертвим, але шаблі із своїх міцних рук не випустив. Він її символічно передавав і доручав живим борцям, щоб продовжували боротьбу за Волю і незалежність України», – згадував старшина Чорноліського полку Михайло Дорошенко. У тому ж бою (було це в селі Бузівка нинішнього Жашківського району Черкащини) повстанці вбили командира 14-ї дивізії 1-ї Кінної армії Олександра Пархоменка, захопили армійську скарбницю червоних і багато цінних документів.

Отамана Кібця поховали біля церкви села Надлак (тепер Новоархангельський район, Кіровоградська область). «Серед місцевого большевицького активу знайшлися такі, що не зорієнтувалися в події... Прийнявши повстанців за червоноармійців, вони хотіли переконати організаторів похорону не ховати з попом та хрестами, та ще й біля церкви. Але відповідь для них була дуже коротка... Того ж дня, тільки без священників, поховали їх... і поза церквою», – згадував Михайло Дорошенко.

УСІ, ХТО ЗНАВ ОТАМАНА КІБЦЯ, ДИВУВАЛИСЯ ЙОГО СХОЖОСТІ З ЦИМ НЕВЕЛИКИМ, АЛЕ СТРИМКИМ І ГРИЗНИМ ПТАХОМ...

«Люїс», набой до них, гранати.

Восени 1920 р. Микола Кібць у формі червоного командира з трьома перев'язаними на будьонівську форму козаками поїхав до рідного Цибулева, де стояв загін «по боротьбі с бандитизмом» (ББ). Представивши документи на ім'я «товарища Хлебова», відреккомендувався червоному командирові, який жив у хаті Лимаря – знайомого Кібця, і домовився про спільний виступ проти «банд Хмари і Кобця». Отаман виманив півсотню ББ з Цибулевого у повстанську засідку, де її було знищено.

На початку листопада 1920 року більшовики до смерті закатували дружину Бондаренка Євгенію та його півторарічного сина Миколу. Отаман помстився катом за це звірство. Невдовзі після цього загін Кібця на станції Знамянка хитрошами розброїв ескадрон червоної кінноти, захопив у полон і розстріляв комісара ескадрону Якова Галембу, який закатував його дружину й сина. Кременчуцький губернський відділ управління 11 листопада 1920 року повідомив про цю подію так: «В с. Знаменка бандити обезоружили ескадрон, забрав половину с командиром в лес, остальные

ТРЬОХ УНСОВЦІВ, В'ЯЗНІВ «СПРАВИ 9 БЕРЕЗНЯ», ВЖЕ НЕМАЄ СЕРЕД ЖИВИХ.

ТАК ВСЕ ПОЧИНАЛОСЯ:
З СУТИЧКИ БІЛЯ
АДМІНІСТРАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА
9 БЕРЕЗНЯ 2001 РОКУ

Григорій Ляхович, політв'язень у «справі 9 березня» зі сторінок «Історичної правди» розповів про те, як і де поховані ті унсовці, які проходили по даній справі і не дожили до сьогоднішнього дня.

«У 2010 році була спроба поновити репресії на основі «справи 9 березня 2001 року» щодо Андрія Шкіля. Тоді ГПУ активно почала викликати на допити політв'язнів цієї справи.

Декого опитали, а дехто, як мій брат Микола Ляхович, не зважаючи на тиск і погрози, навіть не приймав виклики. Зрештою, коли інформація просочилася у ЗМІ, запал прокуратури зменшився, і справу офіційно так і не поновили.

Проте, в ГПУ тим політв'язням, які відвідали їх, повідомили, що частина наших посправників уже померла.

У списку померлих були імена Дениса Андрусенка й Андрія Косенка із Золотоноші та Василя Назара із Львівської області. У 2011-му від тяжкої хвороби помер іще й Руслан Зайченко, що походив із Черкаса.

Про обставини і час смерті Андрія Косенка нам було достеменно відомо і без ГПУ, адже майже до останніх днів він спілкувався з моїм братом. А от щодо скромного нашого посправника Дениса Андрусенка і художника Василя Назара жодних відомостей ніхто не мав.

Ми з Миколою вирішили обов'язково розшукаати, де поховані наші посправники, і допомогти їхнім сім'ям у випадку такої необхідності. Я взяв на себе черкашан (Андрусенка, Косенка і Зайченка), а Микола взявся за пошук Василя Назара з Львівщини.

Не зважаючи на розвиток сучасних комунікацій, це було не так просто. Адже деякі політв'язні, пройшовши репресії, фактично дали обіцянки своїм рідним, що більше не створюватимуть їм подібних проблем, і обірвали зв'язки з громадсько-політичним життям.

Протягом декілька місяців ми не могли дозвонитись у сільраду, де останній час був прописаний Василь Назар. Там просто ніколи не брали слухавку. Зрештою, знайшли номер мобільного сільського голови, і з'ясувалось, що Василь Назар живий!

Приємно було дізнатися і нам, і Василю, що чутки про його смерть передчасні і перебільшені. В житті у Василя теж усе гаразд, живе з батьками і

УСІ ТРОЄ – З ЧЕРКАЩИНИ...

отримує пенсію по інвалідності. Нагадаємо, що на момент ув'язнення, Василь Назар вже був інвалідом другої групи, що не врятувало

відвідувати судові засідання.

Денису, як і мені, тоді було 19 років, і його десь прилаштували працювати побратими по боротьбі.

Коли ми отримали фото могили Дениса на новому цвинтарі у Золотоноші, то були неприємно вражені. На

його від репресій.

З часом, завдяки доньці Руслана Зайченка Марині, вдалося отримати фото могили політв'язнів «справи 9 березня», що поховані на Черкащині. Найгарніший, на мою думку, пам'ятник у Руслана Зайченка і його сина Євгена, який трагічно загинув трохи раніше. Пам'ятник споруджений коштом і зусиллями родичів Зайченків.

Могила Андрія Косенка, на цвинтарі у Золотоноші, теж виявилась доглянутою. Але надгробок нічим не виказує, що тут похований один з учасників відомої політичної розправи. Андрій Косенко, помер від зупинки серця прямо на очах своїх рідних 22 травня 2009 року, не доживши навіть до 30-ти років. «Загострення ішемічної хвороби», - сказали мамі Андрія Косенка лікарі «швидкої».

Безсумнівно, що ця трагедія стала і через втрату здоров'я під час кучмівських репресій у 2001-2003 рр. Коли суддя Іван Волік, володіючи повною інформацією про тяжкий стан здоров'я політв'язнів, під надуманими приводами відмовлявся звільнити їх на підписку.

Звільнив лише одного Дениса Андрусенка, і то під шаленим тиском депутатів БЮТ, а також через насмішки представників ЗМІ. Кепкували з Воліка тому, що Денис був не лише дуже юним, але й мав невеликий зріст, через що його навіть розгледіти в клітці не завжди було можливим.

Пригадую випадок, коли суддя Волік щось запитав у Дениса. Денис устав і почав відповідати. Волік рознервувався, і як закричав:

- Андрусенко, коли відповідає суду, треба вставати!

- А я і стою - тихо відповів Денис.

Через свій невеликий зріст Денис - навіть стоячи - був майже в рівень посправникам, які поруч сиділи...

Звільнив Дениса Волік іще у 2002 році, але хлопець залишався на підписці про невиїзд і змушений був ледь не щодня

табличці навіть ім'я було написано з помилками. Похований Денис був поруч із могилою батька, який загинув від нещасного випадку на виробництві ще на початку 90-х.

Побачивши фото могили, ми з Миколою прийняли рішення, негайно поставити новий пам'ятний знак. Микола взявся за проект, і домовленості з майстрами, а я вирішив спробувати знайти жертводавців.

Перший же народний депутат від БЮТ, до якого я звернувся, Олександр Бригинець одразу пожертвував тисячу гривень. За той час Микола дізнався, що комерційна ціна хреста з табличкою, який ми вирішили встановити на могилу Дениса, складає 2800 грн. Разом із матеріалами для встановлення потрібно було мінімум 3000 грн.

Я пригадав, що якимось мені особисто (як політв'язню) пропонував допомогу народний депутат від БЮТ Андрій Павловський. Я

допомоги не потребував, і тоді відмовився. А тепер звернувся з проханням допомогти на встановлення пам'ятника на могилу Дениса.

Павловський пожертвував 2000 грн на хрест Андрусенкові і ще стільки ж на допомогу дітям померлих політв'язнів справи «9 березня 2001 року». Таких дітей четверо, вийшло по 500 грн на кожну дитину.

Варто зазначити, що батько Андрія Павловського, світлої пам'яті Михайло Антонович Павловський, будучи народним депутатом БЮТ, майже ніколи не пропуская судових засідань по «справі 9 березня 2001 року», і завжди намагався особистою участю підтримати батьків політв'язнів.

За той час Микола через благодійну ініціативу «Героїка» домовився з майстром із Корсуня-Шевченківського Олем Собченком, який виготовляє хрести для могили і пам'ятних знаків воїнам Армії УНР і УПА.

Коли майстер дізнався, для кого треба виготовляти пам'ятник, то відразу відмовився від власного гонорару за роботу. Так само від свого гонорару відмовився художник Сергій Моргунов, який виготовляв табличку з портретом. Ба більше, Олег Собченко погодився довести пам'ятник в Золотоношу і власноруч встановити.

Тому виготовлення і встановлення хреста обійшлося всього в 2400

рідні підозрюють, що Денис міг померти після побиття під час грабунку, позаяк в той день він отримав зарплатню у фармацевтичній компанії, де працював комірником.

Тетяна Миколаївна також розповіла, що Денис був одружений. Людмила Денисенко в той час була вагітною - і народила сина Дмитра через місяць після смерті батька. Не має нічого дивного, що таке тяжке горе під час вагітності відбулось і на дитині.

Коли Дмитрик почав підростати, виявилось, що він хворий на ДЦП. Людмила пропонувала віддати сина у спеціалізований дитячий будинок, проте материнське серце не змогло залишити дитину. Пенсію по інвалідності на Дмитрика Людмила почала отримувати лише нещодавно, а йому потрібна операція, щоб він міг хоча б сидіти.

Мама Дениса також має певні фінансові труднощі. Адже коли ув'язнили Дениса, вона продала квартиру, щоб звільнивши сина з в'язниці,

вийхати з кучмівської України у Росію до родичів. Проте Тетяну Миколаївну пограбували, і вона лишилася ні з чим. Проживає наразі мама політв'язня в одному з гуртожитків Золотоноші і працює сторожем в інтернаті.

Порядившись із мамою Дениса, відкриття і освячення нового хреста призначили на 2 травня 2013 року - в день, коли Денису мало виповнитися 32.

Коли настоятель Свято-Успенського собору УПЦ МП в місті Золотоноша

РУСЛАН ЗАЙЧЕНКО, АНДРІЙ КОСЕНКО І ДЕНИС АНДРУСЕНКО БУЛИ РАЗОМ У КИЄВІ ТОГО ДНЯ, 9 БЕРЕЗНЯ. ТЕПЕР УСІ ВОНИ СПОЧИЛИ У РІДНІЙ ЗЕМЛІ ЧЕРКАЩИНИ...

грн., а решту ми вирішили віддати рідним Дениса.

Поки встановлювали хрест, Микола записав на відео розповідь мами Дениса Тетяни Миколаївни.

З розповіді ми дізналися, що 5 жовтня 2006 року, Дениса Андрусенка знайшли мертвим на вулиці у Вишневому, під Києвом. За офіційною версією, смерть настала через серцеву недостатність. Проте

отець Ярослав побачив, кому освячує хрест на могилі - то теж відмовився від пожертви за його освячення.

Наразі бачимо ще одну невідкладну справу - це допомога в зборі коштів на операцію для сина Дениса Андрусенка, хворого на ДЦП. Маємо надію, що й на цю шляхетну справу вони будуть знайдені найближчим часом».

Підготував
Григорій ЛЯХОВИЧ

ХОЛОДНИЙ ЯР ПІДІГРІВ ПРА

Світлана КРАВЕЦЬ

Якщо перший день холодноряських вшанувань героїв Визвольної боротьби усіх епох, який проходив у Медведівці, був сонячним, теплим і поступного дня, 21 квітня у Мельниках зранку було холодно, немов восени. До того ж сівся дощ — наче плакав за отаманом Василем Чучупакою та іншими холодноряцями, полеглими у боях за волю України...

Меморіальний мітинг розпочався традиційно у центрі села, біля пам'ятників повстанцям-холодноряцям та гайдамацькому сотникові і письменникові Юрію Горлісу-Горському. Гуділи тулумбаси "чорних запорожців", обабіч сходів на пагорб, де височать пам'ятники, вишикувалися курсанти Львівського військового ліцею імені Героїв Крут, сам пагорб і всю дорогу під ним поступово заповнювали сотні й тисячі людей, які прибували з усієї України. Були і гості з-за кордону, зокрема донька Юрія Горлісу-Горського Леся Лісовська-Янг прилетіла в Україну зі США. А серед журналістів — не лише місцеві, київські, львівські, одеські та з інших областей України, а й телевізійники Першого каналу Латвії.

Лунали виступи мітингую-

чих, у кожному з яких з пошаною згадувалися імена тих, хто поклав життя за волю свого народу. Багато відомих політиків і громадських діячів побували у Холодному Яру цього дня: Олег Тягнибок, Микола Томенко, Юрій Мірошніченко, Василь Куйбіда, Микола Булатецький, Леонід Даценко та інші.

А поки вони виступали у центрі Мельників, на цвинтар,

на вшанування до могил Василя Чучупаки і братської могили чотирьох повстанців вирушила колона "Вільного козацтва Холодного Яру", керована його отаманом Олегом Островським та протоієреєм Василем Цирилем. Там отець Василь Цириль провів заупокійні літії в пам'ять Василя Чучупака та холодноряських козаків Петра Токовенка, Прохора Деркача, Руденка і Гаврилка "Полтавця", загато-

ваних більшовиками.

На диво, майже одразу після цього припинився дощ, а з-за похмурих хмар виглянуло сонце...

Після повернення козаків і священників від повстанських могил пролунали запальна промова Олега Островського і заключне слово Романа Ковалю, а Мельниками, пливучи сільськими вулицями до Холодного Яру і здіймаючись до Небес, полинула пісня "Ой у лузі червона калина" у виконанні кобзаря Тараса Силенка.

Продовжилися вшанування на хуторі Буда, біля новозбудованої козацької церкви Святого Праведного Петра Багатостраждального (Калнишевського).

Після урочистого молебню за Україну до символічної кам'яної могили Петра Калнишевського поруч з храмом учасники експедиції "Вогонь Волі" отець Василь Цириль, Олег Островський та Андрій Кравець встановили капсули із землею, привезеною з сумської Пустовійтівки, де кошовий народився, з Хортиці, де він був останнім отаманом Запорозької Січі і з далеких російських Со-

www.cossackland.org.ua

Козацький край

Канада США Росія

Великобританія Швеція

Польща Німеччина

На сайті «Козацького краю» маємо читачів вже з 97 зарубіжних країн. Лідерами по кількості «заходів» з-за кордону є США, Росія, Німеччина, Великобританія, Швеція, Канада та Польща

ГНЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО ВОЛІ

ловків, де мучився у казематах і де помер, так і не скорений духом.

Опісля отець Василь Цириль провів традиційне освячення козацької зброї — вперше на хуторі Буда, біля церкви Петра Калнишевського, що неподалік від дуба Максима Залізняка. В усі попередні роки це освячення відбувалося на берегах Гайдамацького ставу, проте нині він ще з минулої осені розритий екскаваторами, але так і не почищений до святкування. Та зрештою, не це головне — головне, що Холодний Яр здатний робити чистішими помисли українців, що прагнуть волі держави й народу...

Завершилися заходи чудовим концертом київського гурту "Рутенія" та дніпропетровського "Арт-Вертепу". Неочікувано і незаплановано, проте не менш доречною стала поява у Холодному Яру байкерів з мотоклубу "Нічні птахи". Сучасні "козаки на залізних конях" теж вийшли на сцену і заспівали пісню свого "отамана" Гриця Вагапова, де були слова як про чорний прапор Холодного Яру зі словами "Воля України або смерть":

*За життя одне багатство -
Чорні знамена,
Погляньте, віру в братство
Ми повертаєм вам...*

Фото Світлани КРАВЕЦЬ, Андрія КРАВЦЯ, Романа КОВАЛЯ та Назара ОБІДЗІНСЬКОГО

До уваги читачів «Козацького краю»: передплатити нашу газету можна у будь-якому поштовому відділенні усіх областей України та АР Крим

Передплатний індекс «Козацького краю»: 89155

Вартість передплати:
* на 1 рік — 126 грн. 50 коп.
* на 6 місяців — 63 грн. 25 коп.

Роман КОВАЛЬ

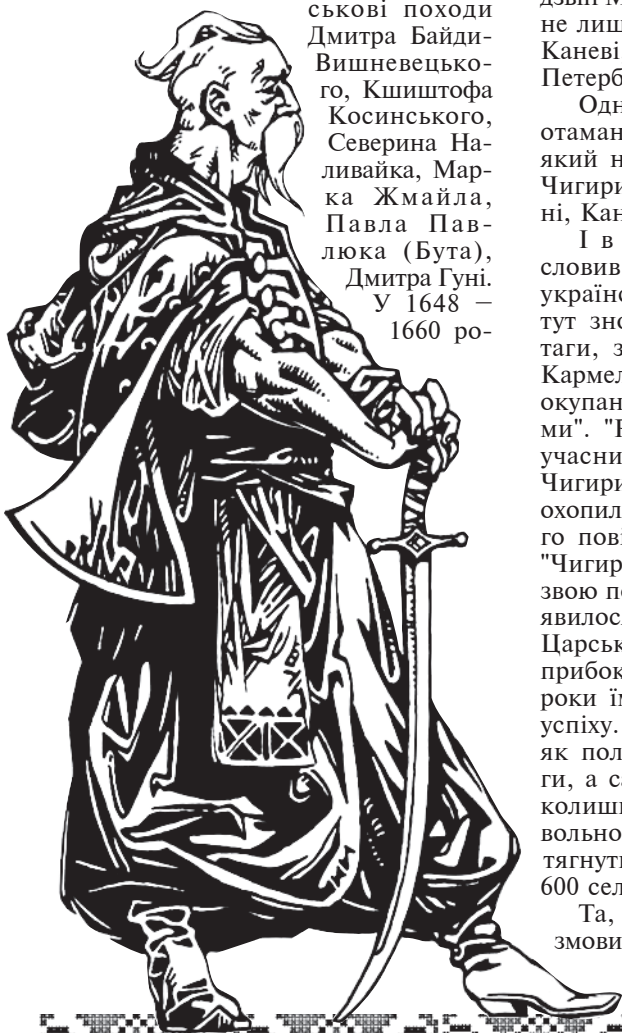
Від княжої залози — до козацьких і гайдамацьких загонів

Початки історії Холодного Яру губляться у давнині, адже ще з часів Київської Русі тут існувала військова організація у вигляді залози смілянського воєводи Мирослава, якому ці землі подарував Ярослав Мудрий. "Мирослав збудував тут городище, обніс його високим земляним валом, створив різноманітні укріплення у відрогах ярів, побудував печери, дві підземні церкви і підземну в'язницю".

У пам'ять про трагічну загибель Мирослава у 1036 році його дружина Мотря побудувала монастир, названий її ім'ям. Упродовж віків поруч із релігійним відігравав він і військове значення. Дочка Мотрі Ганна в 1074 році неподалік Мотрино побудувала ще один монастир — Жаботинський. Він також став військово-релігійним осередком.

У XIII столітті в хащах Холодного Яру виникли давньоукраїнські поселення, орієнтовані не стільки на мирну працю, скільки на збройний захист від кочових племен степу, на межі якого і розкинувся Холодний Яр. Всього у Холодному Яру знайдено рештки 23 городищ, що постали як селища-фортеці (частина — задовго до нашої ери). Як зауважив багатолітній лісничий Холодного Яру Олександр Найда, "від часів Київської Русі мешканці холодноярських сіл завжди були активними творцями своєї історії", тобто воїнами, точніше, воїнами-хліборобами. Не дивно, що територія на південь від Холодного Яру входила до складу Вольностей Запорозьких козаків, а Холодний Яр став своєрідним пересильним пунктом для втікачів від панщини, які прямували на Січ. Доки поляки не збудували Кодак, кожний, хто досягав Холодного Яру, ставав вільною людиною.

Тісно пов'язані з цим краєм військові походи Дмитра Байди-Вишневецького, Кшиштофа Косинського, Северина Наливайка, Марка Жмайла, Павла Павлюка (Бута), Дмитра Гуні.
У 1648 — 1660 ро-

ках, коли Чигирин став гетьманською столицею, Чигиринщина з її Суботовим та Холодним Яром опинилася в політично-військовому центрі України. Саме на Чигиринщині творилася Українська держава, саме сюди їхали послы зі Стамбула, Варшави, Швеції, Ватикану, Венеції, Москви...

Після падіння держави Гетьмана Богдана Хмельницького і поразки Івана Мазепи Холодний Яр на десятки років став основною базою, а якщо говорити поетично, то серцем гайдамаччини, зокрема, у 30-х роках XVIII століття тут було засновано Холодноярську Січ. У різні роки гайдамаків очолювали сотник Верлан, отамани М. Грива та І. Жила. В 40-х роках XVIII століття в Холодному Яру стояли табором козаки на чолі з Гнатом Голим, Г. Похилим.

Гайдамацький рух 30 — 60-х ро-

спільно з народовольцями холодноярські селяни почали творити нову нелегальну організацію під назвою "Таємна дружина", яка нараховувала близько тисячі осіб. 1877 року її було викрито і багатьох підпільників заарештовано. І в 1905 році "хвилювалися райони, які облягали Холодний Яр", тобто відбувалися селянські заворушення. В історію вони увійшли як "Чигиринські аграрні волненія". В 1906 році есери, серед яких був і майбутній холодноярський отаман

"Гайдамаки".

У назві "Холодний Яр" є містична таємниця, магічна сила... У великому дзвоні Мотрино монастиря — заклик до повстання "за святу правду-волю".

"Тут, здається, сажня землі нема, не политого козацькою кров'ю, — писав Юрій Горліс-Горський у своєму історичному романі "Холодний Яр". — І населення з козацьким духом, не помішане, самі українці — за Україну — очі видеруть..." Це добре знали наші

Все коштовне має свою передісторію.

МАЄ ЇЇ І ХОЛОДНОЯРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ...

вороги, які у всі віки зустрічали тут, в Холодному Яру, не просто шалений спротив...

В простих селянських серцях інстинкт до боротьби був природним, а ненависть до окупантів і бажання знищити їх — щирим та чистим по-

чуттям. У холодноярців не виникало й думки поступитись природним правом бути господарем на своїй землі, вони не могли не відповісти, коли принижували рідних, коли чоботом завойовника топтали найсакральніше — Українську Землю, пропахлу хлібом, залізом і кров'ю.

І повіяв вогонь новий...

В добу Визвольних змагань, що почалися Лютневою революцією 1917 року, початки збройної організації Холодного Яру слід шукати у відродженому Вільному Козацтві. Саме воно заклало перші клітини не тільки Холодноярської організації, а й усього повстансько-партизанського руху, який охопив Україну в 1918 — 1920-х роках. Чимало творців Вільного Козацтва сформували й очолили повстанські загоны, що вели збройну боротьбу проти окупантів — червоних і білих. Йдеться про Ілька Струка, Юрка Тютюнника, Ананія Волинця, Овсія Гончара-Бурлаку, Івана Полтавця-Острияницю, Якова Водяного, Якова Мамає-Щирицю, Павла Солонька, багатьох інших. Так, до збройних сил Холодного Яру входив партизанський загін звенигородського отамана Семена Гризла, якого ще у березні 1917 р. було обрано кальніболотським курінем Вільного Козацтва, а у квітні (за н. ст.) — першим коштовим (звенигородським) Вільного Козацтва. Зрозуміло, не тільки Гризла, а й багато інших організаторів Вільного Козацтва стали пізніше творцями Холодноярської організації. Серед них слід згадати Івана Полтавця-Острияницю (уродженця с. Балаклії, що під м. Смілою) та смілянського полковника Вільного Козацтва Якова Водяного, Якова Мамає-Щирицю і Павла Солонька з с. Боровиці на Чигиринщині. Вільне Козацтво та повстансько-партизанський рух настільки переплетені, що інколи важко знайти грань між ними. Може, й не варто шукати цієї грані?

Про природний зв'язок Вільного Козацтва з повстансько-партизанським рухом свідчить, зокрема, наказ № 8 від 14 березня 1921 року отамана 144-ї Надбужанської повстанської дивізії Іполита Хмари-Годзиківського, який висловив

кві XVIII століття на Правобережній Україні, як зазначав професор Павло Вакулук, став "своєрідною формою партизанської боротьби українського народу проти поневолювачів, центром якої був Холодний Яр... Діяли тут і гайдамацькі загоны під проводом Шелеста, Писаренка, Медвіда, Тесли, Письменного, Швачки, Журби, Бондаренка, Москаля, Середи, Чорного, Бороди, Рудя, Тарана, Невінчаного, Беркута...". Абсолютно логічно, що саме в Холодному Яру, в Мельниках, Медведівці, Жаботині й Буді наприкінці травня 1768 року почалася Коліївщина, провідником якої став Максим Івович Залізняк із м. Медведівки. Великий дзвін Мотрино монастиря почули тоді не лише у Чигирині, Черкасах, Умані, Каневі, але й у Києві, Варшаві, Санкт-Петербурзі і Стамбулі.

Одним із героїв Коліївщини став отаман Неживий (Семен Мусієнко), який на чолі великого загону діяв на Чигиринщині, Смілянщині, Черкащині, Канівщині...

І в XIX столітті Холодний Яр вилловив рішучу незгоду з поневоленням українського народу: в 1830-х роках тут знову збиралися гайдамацькі ватаги, зокрема, під проводом Устима Кармелюка. Зрозуміло, що московські окупанти називали їх "розбійниками". "Розбійниками" нарік окупант і учасників селянського повстання на Чигиринщині у 1873 році. Повстання охопило тоді понад 50 сіл Чигиринського повіту. Особливо багато учасників "Чигиринської змови" (під такою назвою повстання увійшло в історію) виявилось у с. Головкивці і м. Медведівці. Царські війська довго не могли тоді прибокати повсталих. Лише через два роки їм вдалося досягти тимчасового успіху. У холодноярських селян були як політичні, так і економічні вимоги, а саме: повернення від поміщиків колишніх козацьких земель і прав та вольностей Україні. "Із 917 осіб, притягнутих до суворої відповідальності, 600 селян було із сіл Холодного Яру".

Та, попри викриття "Чигиринської змови" і масові репресії, холодноярські селяни не змирилися. І невдовзі

Яків Водяний, планували підняти нове повстання на Чигиринщині.

Бунтівний дух Холодного Яру сягнув навіть царської армії: під час Першої світової війни в 418-му Олександрівському полку солдат Іван Коваль створив підпільну організацію "Холодний Яр", метою якої було поширення серед солдатів українознавства. В серпні 1917 року до цієї організації вступив і штабс-капітан Григорій Яковенко, майбутній отаман і член Холодноярського повстанку.

Хмельниччина, Коліївщина, "Чигиринська змова", "Таємна дружина", "Чигиринські аграрні волненія" — все це передісторія Холодноярської організації доби Визвольних змагань початку XX століття. І творилася Холодноярська республіка на тих самих землях, у тих же селах, містечках і містах, що й Коліївщина: Медведівці, Мельниках, Буді, Жаботині, Чубіївці, Білозір'ї, Смілі, Черкасах, Умані... Не дивно, що більшовицькі окупанти називали Холодноярську організацію "чем-то вроді петлюровської "Запорозької Сечи", тобто самі вбачали зв'язок поколінь борців за свободу рідного краю. А історик-чекіст Б. Козельський у своїй книзі про "петлюрівське" повстанство писав, що "затуманена своєрідною романтикою гайдамаччини молодь постачала бандитські (читай: повстанські. — Р. К.) загоны..."

Справді, тут, в Холодному Яру, романтикою гайдамаччини були просякнуті десятки поколінь українців, які з містичною повагою ставилися до зброї, не розлучаючись з нею ні у будні, ні у свято. Селянин не йшов в поле без списа чи шаблі. А в хаті, під образами, ставив рушницю. Рушниця під образами — символ віри і дії!

Воно й зрозуміло, бо земля випромінювала дух — і це очевидно! — мілітарний дух, який входив, здавалось, в кожного, хто народжувався тут. Місцева топоніміка засвідчує войовничий дух української природи та її дітей: тут є Січовий та Гайдамацький яри, урочища Склик і Ратище, дуб Максима Залізняка, під яким — згідно з легендою — Тарас Шевченко писав поему

ширу подяку "панам козакам" за те, що чомно поводитись із населенням м. Теплика і що "не було ніяких позорящих наше Вільне Козацтво випадків". Цей наказ продемонстрував, що отаман Хмара-Годзиківський вважав свою повстанську дивізію формацією Вільного Козацтва. Слід зазначити, що і через інші накази подільського отамана проходить наскрізна – і хвилююча! – думка про козацьке лицарство. Мабуть, було б справедливо розглядати селянські повстання на Східній і Південній Україні в 1918 – 1920-х роках як рухи козацькі, а не анархічні бунти темних мас, доведених до відчаю нещадними "обдираціями" російських окупантів. Гречкосій лишався на господарстві. А селянин, який йшов до війська чи повстанських загонів захищати збройно Батьківщину, ставав козаком. Учасники повстансько-партизанської боротьби не тільки називали себе козаками, але й вели козацький спосіб життя, що ґрунтувалося на давніх традиціях.

Визначаючи дату зародження Холодноярської організації – формації наскрізь козацької, слід брати за відлік саме березень – квітень 1917 року, тобто час творення перших відділів Вільного Козацтва на Звенигородщині та Чигиринщині. Другою відправною датою можна вважати 3 (16) – 7 (20) жовтня 1917 року, коли в колишній

створити новий відділ, що той і здійснив. Збройний відділ склався з 400 селян, серед яких було багато родичів братів Чучупаків: куми, свати, дядьки, двоюрідні брати, небожі. Ймовірно, частину зими та початок весни "чучупаківці" провели в лісі, час од часу вступаючи у збройні сутички з червоними. Про це свідчить доповідь голови Чигиринського повітового виконавчого комітету Брайка: "В той мент не була ще цілком знищена банда в повіті так званого Чучупака, котра містилася в лісі в Холодному Ярі. Тоді той самий Чучупака став стягати свої сили до Яру і після повітового з'їзду Ради 10-12 квітня він підняв повстання проти комуни та Совітської влади за самостійність, але був розбитий нашими червоноармійцями до щенту і розігнан".

Підхорунжий повстанського відділу чорнольського полковника Пилипа Хмари Михайло Дорошенко у своїй книзі "Стежками Холодноярськими" стверджував, що Василь Степанович Чучупак скликав до м. Медведівки "видатніших побратимів по зброї з сіл та хуторів", які створили Військову Раду обрали Василя "своїм і цілого повстанського руху старшим". З усього видно, що Василя Чучупака справді обрали Медведівським курінним, та чи став він одразу "цілого повстанського руху старшим"? Як свідчить відозва

має зброю, забирай її з собою, хто ж такої не має, але почуває себе здатним до козацтва, хай іде до нас. Гуртом скоріше здобудемо зброю. Знайте, брати, що Холодний Яр дійсно буде нашим оплотом і він одіб'ється од усіх ворогів..."

Це був заклик до формування організованих збройних сил Холодного Яру під єдиним командуванням.

Наприкінці травня або в перших числах червня до Чигирини увійшов відділ григор'євського отамана Федора Уварова. В Чигирині він перебував до середини червня (очевидно, за н. ст.), а потім, "коли більшовики стали підтягувати під Чигирин сили, Уварів рішив відвести свій відділ в околиці Холодного Яру" і перейшов до Медведівки. Тут відбулася його зустріч із Василем Чучупаком. На ній виникла суперечка, "бо ні один з отаманів не хотів признати другого старшим..." У кожного із них була своя рація: Василь Чучупака, місцевий отаман, здобув високий авторитет серед тутешнього населення, а Федір Уваров, хоч і був чужим на Чигиринщині, та мав вище військове звання, більший військовий досвід і командував більшим відділом. Командир кулеметної чоти отамана Уварова Сергій Полікша стверджував, що відділ Уварова

загони. Той же Брайко згадував: "Становище

в повіті неспокійне, позаяк банди ще не ліквідовані, кругом – позиції. В однім місті банда, котра б'ється проти Радянських військ, складається з 3 – 4 тисяч, і в другім місті – до 1000 чоловік, котрі не сьогодні-завтра можуть знову захватити Чигирин..."

Оскільки згадок про "батька-отамана Незбієнка" більше не вдалося відшукати (попри опрацювання великого пласту інформації про Холодний Яр часів Визвольної боротьби 1917 – 1920-х років), то про його долю можна лише гадати: або на той час він був убитий, або перейшов до іншого району, або поступився владою досвідченішому отаману Федору Уварову. Слід зазначити, що за твердженням Сергія Полікши, помічника Уварова, тобто заступником отамана Холодного Яру, був галичанин, прізвища якого Полікша не запам'ятав. Галичанин загинув 5 червня (очевидно, за ст. ст.) в загальному успішних боях за холодноярські села Стару і Нову Осоту, в результаті яких червоні були відігнані до м. Олександрівки. Успішним був для холодноярців і бій в с. Плескачівці, де було знищено "цілий курінь більшовиків".

Заступником Василя Чучупака в той час був Іван Деркач із-під Жаботина.

Наприкінці червня до Холодного Яру прибули два представники уряду УНР, за участю яких відбулася нарада штабу Холодного Яру. На ній вирішено, що Уваров зі своїм відділом і бажавшими з місцевих спробує пробитися через кільце червоних частин і піде на з'єднання з отаманом Юрком Тютюнником, а Василь Чучупак залишиться боронити місцевість. "З Уваровим виступило около 200 чоловіка кінноти і коло 400 чоловіка піших", – писав Сергій Полікша.

Отож, Федір Уваров не довго отаманував у Холодному Яру – лише у червні 1919 року і, мабуть, впродовж другої половини місяця. Після відходу Уварова у напрямку ст. Райгород колишній прапорщик російської армії Василь Чучупак зосередив у своїх руках військову, адміністративну і судову владу в Холодному Яру та його околицях, ставши, фактично, Головним отаманом Холодного Яру, або як писав С. Найдено, "диктатором Холодного Яру". Офіційно Василь Чучупак величався отаманом полку гайдамаків Холодного Яру, а його старший брат Петро, також колишній прапорщик царської армії, – начальником штабу полку гайдамаків Холодного Яру.

"Авторитет Холодного Яру був дуже великий, – зазначав історик-чекіст Борис Козельський, – його визнавало навіть багато отаманів, які йому не підлягали. Через свою географічну місцевість та своєрідну романтику, зіткану з пережитків середньовіччя, Холодний Яр становив для радянської влади неприступну фортецю..."

НА
ЛЕГЕНДАХ І
БУВАЛЬЩИНАХ-РОЗПОВІДЯХ
ПРО ГЕРОІВ ХОЛОДНОГО
ЯРУ ТУТ ЩОРАЗУ
ВИРОСТАЮТЬ НОВІ
ПОКОЛІННЯ
КОЗАКІВ-
ГАЙДАМАКІВ...

гетьманській столиці – м. Чигирині – відбувся Перший з'їзд Вільного Козацтва, який не лише задекларував на всю Україну відродження козацтва, але й дав потужний імпульс стихійному творенню українських збройних сил. Найсильнішим він був у центрі його виникнення, тобто, на Чигиринщині.

Однією з перших клітин Холодноярської організації став відділ самооборони с. Мельників, який на прохання ігумена Мотриного монастиря створив і очолив місцевий вчитель Олекса Степанович Чучупак. Мета формування – захист скарбів Мотриного монастиря від російських дезертирів, які тікали із фронтів Першої світової додому. Чисельність першого мельничанського відділу самооборони становила 22 козаки.

Першою відомою акцією мельничанських козаків була ревізіція зерна в садибі пана Ярузальського у с. Зам'ятниці, зібраного для німецького війська, повернення його селянам та арешт німецьких солдатів, яких помістили у підвали Мотриного монастиря. Щоправда, ця акція для холодноярців завершилась плачевно: в Мотриному монастирі їх атакувала німецька армійська частина, що підійшла зі Старої Осоти. Врешті, мельничанський відділ було роззброєно.

Згодом, очевидно, вже в час підготовки до антигетьманського повстання, селяни Мельників звернулися до Василя Чучупака, який був не тільки старшим від брата Олекси, але й мав вище військове звання – прапорщик (Олекса – рядовий царської армії), –

інформаційного бюро штабу отамана Холодного Яру за 1919 рік (число і місяць не вказано), отаманом Холодного Яру на час її написання був "батько" Незбієнка: "Тепер, коли вся Україна охоплена повстанням проти гнобителів Раковського і КО і коли партизанські загони налічують в собі десятки тисяч борців, і коли це військо розташувалося на Чигиринщині і інших місцях України, наш батько отаман Незбієнка і його штаб Холодного Яру закликає всіх до спокою і порядку, прохає селянство допомогти йому і його козакам в його творчій роботі визволення українського народу від насильників його волі... Всі як один вставайте з допомогою нашому батьку отаману і вірте, що права наші будуть забезпечені і над нашими селами засяє яскраве сонце спокою і кращого вільного життя. Нехай живе Червоне Козацтво". Напевно, ця відозва написана і оприлюднена у травні 1919 року, коли на заклик "червоного отамана" Матвія Григор'єва десятки тисяч селян піднялися на боротьбу проти "грабіжницької комуни".

Звернення "Брати селяни і козаки" від 4 червня 1919 року було прийняте від імені "інформаційного Бюро Штабу Загону Холодного Яру". Ось його уривок: "Хай же справляться слова нашого незабутнього борця за волю, мученика і пророка Тараса Григоровича Шевченка, який сказав, "що ще дихне огнем пекучим всім ворогам Холодний Яр". Отже, хто любить спокій, хто любить волю, хто любить свій рідний край, хай зараз же іде козаком до Холодного Яру, хай буде дійсно козаком. Хто

на час приходу в Медведівку становив із тисячу "добре здисциплінованих вояків", мав 24 кулемети.

Та головне, що між отаманами не було ідейного розходження, бо Василь Чучупак "борючись за незалежність України, а Уваров, хоч і не зовсім чисто балакав по-українськи, ставив за ціль боротьби незалежну українську державу вкупі з Кубанню. Погодилися на тім, що Чучупака в чисто військових справах уступив першенство Уварову, а сам залишався отаманом місцевости з правом рішучого голосу в справах боротьби. Постійний відділ Холодноярців підпорядковувався Уварову. Мобілізація Холодноярських збройних сил – в разі потреби – лежала на Чучупаці... Відділ Уварова перейшов до Мотриного монастиря в Холодноярським лісі". Дві сотні піхоти і кулеметна чота розташувалися в с. Головкивці.

Отже, військовим отаманом, керівником збройних сил Холодного Яру став кубанець, колишній штабс-ротмістр царської армії Федір Уваров. А Василь Чучупак очолює цивільну владу в Медведівській волості і, очевидно, в деяких інших волостях Холодноярської округи. Об'єднані збройні сили становили не менше 1400 старшин і козаків. Голова Чигиринського повітового виконкому більшовик Брайко стверджував, що в цей час "контр-революційні сили, в тім числі і всі бувші заарештовані і випущені ними елементи" налічували близько трьох тисяч людей.

Але на Чигиринщині, в районі Холодного Яру, були й інші повстанські

Світле Христове Воскресіння! Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Тропар: Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав,
і тим, що в гробах, життя дарував.

ІСТОРІЯ ПРАЗНИКА ПАСХИ

Празник Христового Воскресіння у наших богослужбових книгах має такі назви: Свята й Велика Неділя Пасхи, День Святої Пасхи або Свята Пасха. Наш народ на означення празника Пасхи має ще слово "Великдень", що значить Великий День, бо він великий своєю подією, своїм значенням і своєю радістю.

Слово "пасха" походить з єврейського "песах", що значить "перехід". Тут мова про перехід Господнього ангела, який одної ночі вбив усіх єгипетських первенців, коли фараон не хотів відпустити ізраїльський народ, а перейшов мимо (по-єврейськи "пасах") домів Ізраїльтян, що їх одвірки були помазані кров'ю однорічного ягняти. Слово "пасха" у Євреїв означало також ягня, що його заколювали на Пасху, а потім і сам день свята, на спомин визволення з Єгипту, дістав назву Пасхи.

Для апостолів і перших християн ПАСХА-ПЕРЕХІД стала символом іншого переходу, а саме, подвійного переходу Ісуса Христа: від життя до смерті і від смерті до життя. Перший перехід дав основу для хресної, а другий для воскреслої і радісної Пасхи. Апостоли й перші християни святкували разом із Євреями свою християнську Пасху, але не радісну, а сумну і сполучену з постом, бо вона була для них річницею Христових мук і смерті. Пасхальний агнець Євреїв став для християн прообразом Ісуса Христа, Який, наче невинне ягня, приніс себе в жертву за гріхи цілого світу. Звідси і зве Його богослужіння пасхальним ягнятком або коротко Пасхою. "Бо наша Пасха — каже св. Ап. Павло — Христос, принесений у жертву" (1 Кор. 5,7). Собор у Нікеї (325 р.) вирішив, що всі християни мають святкувати празник Пасхи того самого дня; що не можна йти за єврейським звичаєм, а треба святкувати Пасху в неділю, по першій повні місяця, по веснянім зрівнянні дня і ночі.

6-ий Вселенський Собор (691 р.) у справі святкування світлого тижня вирішив: "Від святого дня Воскресіння Христа нашого Бога до нової неділі (цебто до Фоминої Неділі) вірні повинні через цілий тиждень беззастанно перебувати у святих церквах, у псалмах і співах і піснях духовних, радіти й торжествувати в Христі, уважно слухати читання св. Письма та брати участь у св. Тайнах, бо таким способом разом з Христом воскреснемо й разом прослаavimoся. Тому в цих днях не можна влаштовувати ніяких публічних видовищ".

ЗНАЧЕННЯ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ ДЛЯ НАС
Христове Воскресіння дає нам незаперечний доказ Його Божества. Коли фарисеї і книжники домагалися від Христа знаку, що Він Божий Син, то Він їм відповів, що не дістануть іншого знаку, як знак пророка Іони: "Як Іона був у нутрі кита три дні і три ночі, так буде Син Чоловічий у лоні землі три дні і три ночі" (Мат. 12, 40). І так сталося. Третього дня по Його смерті наступило світле Воскресіння.

Христове Воскресіння — це фундамент нашої віри. Яке б значення мала Христова наука, якщо б так часто Ним передказане воскресіння не сповнилося? Апостоли проповідуючи св. Євангеліє, часто покликуються на Христове Воскресіння, як на найсильніший доказ правдивості науки Христа. "А коли Христос не воскрес, — каже св. Павло — то марна проповідь наша, то марна й віра ваша... Але ж Христос таки справді воскрес із мертвих, первісток померлих" (1 Кор. 15, 14 і 20). Тому правда про Христове Воскресіння і християнська релігія є нерозривно злитими.

Христове Воскресіння, вкінці, це певна заповідь нашого воскресіння до щасливого вічного життя. Як Христос воскрес, так і ми колись воскреснемо до нового світлого й вічного життя. Сам Христос запевняє нас про це: "Бо на-ходить час, коли всі, хто в гробах, почують голос Сина Божого, і вийдуть ті, що чинили добро, на воскресіння життя. А ті, що зло чинили, — воскреснуть на суд... Така бо воля мого Отця, щоб кожен, хто Сина бачить і вірує в Нього, жив життям вічним і щоб я воскресив його останнього дня" (Іван 5, 28-29 і 6,40).

НАРОДНІ ЗВИЧАЇ

У нашого народу є звичай на Великдень благословляти їжу. Після довгого посту свята Церква дозволяє усяку їду, для того щоб вірні разом із духовною радістю мали під час великодніх свят і радість від земних дарів. Благословення пасхальної поживи відбувається урочисто звичайно після святої Літургії на церковному подвір'ї.

Шкаралупу зі свячених яєць, кришки чи кістки не викидали на сміття, а закопували або в городі, або на полі, щоб і землі дати свяченого.

З благословенням великодніх пасок пов'язані наші славні крашанки й писанки, які мають давнє походження. Побожне передання каже, що Марія Магдалина, проповідуючи Христову науку, зайшла у двір римського цесаря Ти-верія, дала йому в дар червону крашанку зі словами: "Христос воскрес!", і лише тоді почала свою проповідь. За її прикладом пішли інші християни й почали в день празника Пасхи одбаровувати один одного крашанками чи писанками.

Тому сьогодні вітаю всіх принижених й самотніх, убогих й заможних, милосердних та тих, хто з любов'ю нахилиється над потребуючими їхньої руки! Вітаю молодих й старших, тих, що покаялись та нерозкаяних, тих, хто в неволі та тих, хто несе службу в рядах нашої армії! Вітаю хворих й немічних, людей у силі віку та доброму здоров'ю! Нехай радість Христового воскресіння торкнеться серця кожної людини! А Боже благословення і слова: «Радуйтесь, бо Христос воскрес», — стануть радістю кожного серця! Нехай слова ангела спрямовані до жінок про воскресіння Христового і відвалений камінь від гробу, де лежав Христос, стануть нашим глибоким переконанням про потребу гідного християнського життя! Усі радісно поклонімося воскреслому Христові та хай у кожному серці й на устах гомонить радісне: Христос воскрес!

З повагою та Любов'ю підготував настоятель Храму святих
Первоверховних Апостолів Петра і Павла
м. Чигирин протоієрей Василь Цириль

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ

1 – 12 травня

1 травня 1653 р. Тиміш ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ і його козаки розгромили молдавсько-семигородське військо під Яссами.

1 травня 1915 р. загинув Іван ЛАВРУК, організатор січового руху, стрілець 2-го куреня УСС.

1 травня 1922 р. створено Подільську повстанську групу на чолі з Яковом ОРЛОМ-ГАЛЬЧЕВСЬКИМ.

1 травня 1966 р. студент Георгій МОСКАЛЕНКО і робітник Віктор КУКСА вночі встановили на даху головного корпусу Київського інституту народного господарства український національний прапор.

2 травня 1512 р. князь Костянтин ОСТРОЗЬКИЙ (на портреті) розбив татар під Вишневцем.

2 травня 1848 р. в Галичині створено Головну Руську Раду.

3 травня 1074 р. помер Теодосій ПЕЧЕРСЬКИЙ, письменник і релігійний діяч.

3 травня 1873 р. народився Павло СКОРОПАДСЬКИЙ (на портреті), Гетьман України.

3 травня 1905 р. помер Іван РОТАР, керівник Чорноморської громади РУП, голова катеринодарської "Просвіти".

3 травня 1924 р. загинув Микола МІХНОВСЬКИЙ.

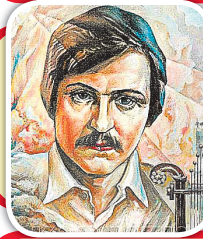
3 травня 1946 р. вояки УПА знищили генерал-полковника НКВД Москаленка.

4 травня 1733 р. помер запорозький кошовий отаман Кость ГОРДІЄНКО.

4 травня 1838 р. викуплено з кріпацтва Тараса ШЕВЧЕНКА.

4 травня 1949 р. народився Володимир ІВАСЮК (на портреті).

5 травня 1877 р. народився Михайло ВОЛОШИН, командант куреня УСС, диригент хору, віце-президент Союзу українських адвокатів.

5 травня 1880 р. народився Олександр ПИЛЬКЕВИЧ (на фото), член Центральної Ради, генерал-хорунжий Армії УНР.

5 травня 1898 р. народився Георгій ТКАЧЕНКО, старосвітський кобзар.

5 травня 1900 р. Кирило ТРИЛЬОВСЬКИЙ заснував товариство "Січ" у с. Завалля на Снятинщині.

5 травня 1917 р. у Києві почався 1-й Всеукраїнський військовий з'їзд.

5 травня 1917 р. створено Український генеральний військовий комітет.

5 травня 1920 р. проголошено автокефалію УПЦ.

5 травня 1984 р. в російських концтаборах загинув Олекса ТИХИЙ.

5 травня 2005 р. помер поет Іван ГНАТЮК, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка.

6 травня 1910 р. помер письменник Борис ГРИНЧЕНКО.

6 травня 1920 р. переможно завершився Перший зимовий похід Армії УНР.

7 травня 1840 р. народився Марко КРОПИВНИЦЬКИЙ, драматург, режисер і актор.

7 травня 1900 р. народився Юрій ЛИПА, філософ, поет, лікар УПА.

7 травня 1920 р. до Києва вступили українські війська на чолі з Симоном ПЕТЛЮРОЮ (на портреті) і союзна польська армія

8 травня 1895 р. народився Петро ВАСКУЛ, сотник УГА, член Проводу ОУН.

9 травня 1890 р. народився Кирило ОСЬМАК, президент УГВР.

9 травня 1921 р. від московської кулі загинув Кость ПЕСТУШКО (СТЕПОВИЙ-БЛАКИТНИЙ), отаман Степової дивізії (на портреті).

9 травня 1933 р. москалі розстріляли українських підпільників Сергія КЛЕПАЧА, Андрія ЧЕРЕП'ЯНОГО, Феодосія ЧЕРЕП'ЯНОГО та Павла ВЕЛИКОГО.

9 травня 1959 р. помер Григорій ТРУХ, командир сотні УСС, редактор часописів "Наш Приятель" і "Світло".

9 травня 1984 р. помер козак Армії УНР, письменник Борис АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧ.

10 травня 1879 р. народився Симон ПЕТЛЮРА, Головний отаман Армії УНР.

10 травня 1940 р. москалі розстріляли Якова ВОДЯНОГО, черкаського полковника Вільного козацтва.

12 травня 1895 р. у перемишльській гімназії почали викладати українською мовою.

12 травня 1901 р. народився Олександр ПУЛЮЙ (на фото), січовий стрілець, хорунжий УГА та Армії УНР, винахідник.

12 травня 1920 р. у Кривому Розі постала Степова дивізія.

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №18773-7573ПР від 18.01.2012 р.

Козацький край

Головний редактор —
Олег ОСТРОВСЬКИЙ
Шеф-редактор — Віктор ВОЛЯ
Редактор випуску — Петро ДОБРО
Голова редакційної ради —
Володимир МУЛЯВА
Засновник — Чигиринська ГО
"Вільне Козацтво Холодного Яру"

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС ГАЗЕТИ — 89155

Адреса редакції:
вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005, тел.: (0472) 31-29-74
E-mail: Cossack_land@i.ua
Газета віддрукована в ПП Руденко Ю.І.,
м. Черкаси, вул. Вербовецького, 1а. Тираж — 10 000 екз.
Замовлення №